

Kirjoittaja kasvattaa borderterrierejä, kiinanharjakoiria ja faaraokoiria nimellä Flagstones <http://www.flagstones.info>

KOIRAN SIJOITUSSOPIMUS - NIPPU ONGELMIA VAI HEDELMÄLLISTÄ YHTEISTYÖTÄ?

Sini Lindroos

"Kaikkein ikävimpiä ongelmia aiheuttavat ns. sijoituspennut. Kasvattaja antaa jollekin köyhälle koiranystävälle pennun hoidettavaksi. Pentu varttuu "isäntänsä" kotona ja tulee perheenjäseneksi. Kasvattaja kuitenkin riepottaa koiraa näyttelyissä, määrää mitä sille saa syöttää ja teettää sillä pentuja, kunnes koiran terveys pettää. Jos kasvattajan ja "isännän" välille tulee erimielisyyttä, ottaa kasvattajan koiran itselleen tai lopettaa sen."

(Lasse Lindblom, Seppo Oja, Oman koiran hoito, WSOY, Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö. 1995)

Näin kuvataan sijoituskoiraa kirjassa Oman koiran hoito. Ikävä kyllä tällainen ajattelumalli on yhä tänä päivänä olemassa ja varsinkin ei-koiraihmissen joukossa hyvinkin yleinen. Monesti "maallikot" mieltävät sijoituskoiran "kasvattajan pennuntekokoneena" ja ikävänä suhteena kasvattajaan, jossa vastaanottajan (omistajan) tehtävänä on kuljettaa koiraa joka viikonloppu näyttelyissä ja muissa koiratapahtumissa.

Olen itse tehnyt useampia sijoitussopimuksia ja kaikki kokemukseni ovat olleet tähän mennessä hyvin positiivisia. Ikävä kyllä julkisuudessa esille tulevat useimmiten vain nämä epäonnistuneet tapaukset, jotka entisestään lisäävät sijoitussopimusten negatiivista mainetta.

Tämän artikkelin tarkoituksena on kurkistaa millainen sijoitussopimus voi parhaimmillaan olla ja mitä tulisi huomioida sopimusta solmiessa. Sillä toivottavaahan on, että sopimuksesta syntyisi kaikille osapuolille hedelmällinen ja miellyttävä kokemus, jopa siinä määrin, että kummatkin osapuolet olisivat tulevaisuudessakin valmiita solmimaan uudelleen sijoitussopimuksen.

Tätä artikkelia varten kyselin muutamilta eri rotujen kasvattajilta sekä sijoituskoiran ottaneilta henkilöiltä heidän ajatuksiaan sijoituskoirasta. Artikkelini on syntynyt näiden henkilöiden mielteistä sekä oman kokemukseni pohjalta. Artikkelissa on myös lainauksia haastateltujen henkilöiden kommentteista ja ne on erotettu muusta tekstistä kursivilla.

Sijoituskoira voi olla loistava mahdollisuus

"... Se oli nuorelle likalle silloin hieno konsti päästä mukaan "sisäpiiriin" ja saada hyvä koira"

"Syy miksi otin sijoituskoiran oli että: saan periaatteessa pentueen lupaavimman pennun. Tämä oli minulle tärkeää koska olin kiinnostunut näyttelytoiminnasta."

Sijoituskoira saattaa tarjota rodusta kiinnostuneelle "ponnahduslaudan" aktiiviseen koiraharrastukseen. Kasvattajan ensimmäisenä intressinä tulisi olla sijoitussopimuksen avulla jättää jalostustyönsä jatkaja omistukseensa. Näin ollen sijoitukseen tarjottavan yksilön tulisi olla pentueensa lupaavin pentu. Sijoituskoiran avulla nuorelle koiraharrastajalle tarjotaan mahdollisuutta saada hyvä näyttelykoira ja mahdollisesti tulevaisuudessa hänen oman kasvatustyönsä kantakoira. Useat kasvattajat ovatkin kertoneet, että heidän ensimmäinen koiransa on ollut sijoituskoira. Sijoituskoiran avulla on ehkä helpompaa "ujuttautua rotuun sisälle" ja samalla saada koiran kasvattajasta aktiivinen yhteistyökumppani ja opettaja, joka näyttää kädestä pitäen kasvatukseen liittyvät salat: näyttelyttäminen, astutus, synnytys, pentujen hoito jne. Moni sijoituskoiran ottanut kokeekin, että sijoituskoiran avulla he ovat saaneet sellaista kokemusta koiraharrastuksesta josta koiran ostaja ehkä jää paitsi. Ikävä kyllä myös kasvatustyön nurjapuoli tulee joskus sijoituskoiran omistajalle tutuksi.

Harvalle sijoituskoiran ottajalle pennun "alempi kauppasumma" on ollut Se Syy miksi sijoituskoira on otettu. Myös kasvattajat tuntuvat antavan mieluummin koiran sijoitukseen sellaiselle henkilölle, joka on ollut ostamassa heiltä koira, mutta sitten hänet on saatu "ylipuhuttua" ottamaan sijoituskoira. Tietenkään sijoituskoiraa ei saisi puoliväkisin tyrkyttää henkilölle, joka ei siihen halua sitoutua, sillä sijoitussopimuksen aikana luovuttaja ja vastaanottaja joutuvat suhteeseen, joka kestää useita vuosia ja vaatii onnistuakseen kummankin osapuolen joustavuutta, yhteistyökykyä ja rehellistä mieltä.

Mikä on sijoituskoira?

"... ilman sijoituskoteja hukkuisin näihin lemmikkeihin..."

Harvalla suomalaisella koirankasvattajalla on mahdollisuutta pitää kotonaan suurta koiralaumaa ja kasvatustyön jatkuvuuden takia kasvattaja sijoittaa usein pentueen lupaavimmat yksilöt. Sijoituskoira voi olla myös jossain tapauksissa aikuinen koira tai esimerkiksi kasvattajan ulkomailta ostama yksilö. Sijoituskoirien avulla kasvattaja takaa kasvatustyönsä laadun, sillä sen turvaamiseksi hänellä on oltava käytössään riittävästi jalostuskoiria, jotka mahdollistavat sen, että karsintaa voidaan suorittaa.

Kasvattajan ensimmäisenä intressinä antaa koira sijoitukseen on siis jalostuksellinen. Hän toivoo, että parin, kolmen vuoden päästä tänään sijoitettu koira voi jatkaa omaa sukuaan. Sijoitussopimus solmitaan kasvattajan (luovuttaja) ja omistajan (vastaanottaja) kesken. Luovuttaja on sijoitussopimuksen voimassaoloajan koiran virallinen omistaja, joka omaa koiraan jalostusoikeuden. Luovuttaja usein myös pidättää itsellään näyttelyasettamis- ja kilpailuoikeuden, joka tarkoittaa sitä, että luovuttaja voi viedä halutessaan koira näyttelyihin tai rodunomaisiin kokeisiin. Omistaja on koiran haltija, joka huolehtii koiran arkipäivän vaateista ja saa sijoitussopimuksessa koiran hallintaoikeuden. Hyvässä sijoitussopimuksessa vastaanottaja ei kuitenkaan huomaa arkielämässä eroa sen välillä onko kotona asuva koira sijoituskoira vai omaksi ostettu. Kulujen jaossa noudatetaan seuraavaa sääntöä, ellei toisin ole sovittu: luovuttaja vastaa jalostuskäytön aiheuttamista kuluista (terveystarkastukset, astutusmaksu, nartun lisäruokinta kanto- ja tiineysaikana, näyttely- ja koemaksut, yms.) Vastaanottaja vastaa koiran tavanomaisesta hoidosta aiheutuvista kuluista (mm. ruokinta, koiraverot, sairaskulut, rokotukset, yms.).

Suomen Kennelliitto on laatinut kasvattajien avuksi pohjan sijoitussopimuksesta, jota Kennelliiton jäsenillä on velvollisuus käyttää. Tämän sopimuksen perustana on, että sijoitussopimus on voimassa sen ajan kunnes narttu on synnyttänyt luovuttajan kennelnimen alle yhden pentueen tai täyttänyt 3-4 vuotta.

Onnistuneimmat sijoitussopimukset onkin laadittu Kennelliiton sopimusta pohjana käyttäen. Se turvaa kummankin osapuolen edut antaen samalla riittävän turvan epäoikeudenmukaista toimintaa kohtaan. Siinä on myös huomioitu kattavasti kaikki asiaan liittyvät seikat ja jätetty mahdollisuus yksilöllisten ehtojen laatimiseen. Kuitenkin keskusteltuani muiden kasvattajien kanssa tuli esille, että onnistuneimmat sijoitussopimukset eivät ole sisältäneet merkittäviä lisäehtoja.

Jos haluat tutustua Suomen Kennelliiton sijoitussopimukseen, saat sen mm. Kennelliitosta tilaamalla.

Yksilölliset tarpeet sopimuksen teossa

Osapuolet voivat halutessaan sopia lisäehdoista tai muuttaa sopimuksessa olevia ehtoja jos se on esimerkiksi koiran iän tai huomattavan arvon vuoksi tarpeellista. Rajoituksena on vain kaikkiin sopimukseen pätevä kohtuullisuusvaatimus: kohtuuttomia ehtoja ei voida lisätä, ja jos

lisätään, ne ovat mitättömiä. Kiellettyjä lisäehtoja ovat mm. vaatimukset sijoituspentujen lukumäärän, värin tai sukupuolen suhteen.

Mikä on kohtuutonta? Esimerkiksi ehto, jonka mukaan luovuttaja saa steriloida koiran joko pentueen jälkeen tai jos hän ei itse käytä koiraa jalostukseen katsotaan kohtuuttomaksi vastaanottajan kannalta. On huomattava, että kyseessä on koira, jonka omistussuhde vaihtuu tulevaisuudessa. Tästä syystä liian pitkälle menevää puuttumista koiran tulevaisuuteen ei sallita. Sopimuksen "mittapuuna" voidaan pitää sitä, että jokainen muutos Kennelliiton sopimusperusteella on pystyttävä perustelemaan riittävän hyvin. Esimerkiksi ikäraja voidaan muuttaa sijoitettaessa aikuinen koira tai pentueiden määrä voi olla kaksikin, jos narttu on vaikkapa arvokas tuontikoira tai jos rodussa pentueet ovat tunnetusti hyvin pieniä.

Perinteiselle sijoittamiselle on myös rakentunut vuosien saatossa erilaisia muunnoksia. Leasing, osa-omistus yms. Näitä sopimuksia ei kuitenkaan pidä sekoittaa sijoitussopimukseen, sillä ne eroavat sijoitussopimuksessa pääasiassa siinä, että sijoitussopimuksessa nartun jalostuskäytöstä ei makseta omistajalle korvausta kun taas esim. leasing-sopimuksissa koiran omistajalla on oikeus saada korvaus, jos hän antaa koiransa toiselle henkilölle jalostuskäyttöön.

" Minusta narttujen vuokraus ns. leasing on ollut hyvä systeemi, kun haluaa kasvattaa ... Korvaus on aina sovittu nartun ansioiden mukaan esim.10-20 % pentujen myyntihinnasta tai sitten jokin kiinteä summa esim.85-120 €/pentu + ruoka kantoaikana..."

Millainen on hyvä sijoitussopimus?

Sijoitussopimus on hyvä jos sopimuksen molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä!

Sijoitussopimuksen onnistuminen riippuu monesta tekijästä. Molempien osapuolten tulisi selvittää kenen ja millaisen kumppanin kanssa he ovat tekemässä sopimusta. Onko tuo henkilö sellainen jonka kanssa pystytään sopimaan asioista ja onko "henkilökemiat" kohdallaan. Kasvattajan intressinä on valita kaikille pennuilleen sellainen koti, jossa koiralla on mahdollisuudet kasvaa odotetunlaiseksi. Sijoitussopimuksessa tämä tarkoittaa usein sitä, että nartun fyysisestä kunnosta pidetään huolta, se opetetaan sosiaalisesti, totutetaan käsittelyyn ja opetetaan esiintymään näyttelyissä jne.

Vastaanottajan tulisi vastaavasti olla myös selvillä millaisen kasvattajan kanssa asioidaan ja olla itse aktiivinen tiedon haussa. Apua saa mm. Kennelliiton lakimieheltä tai rotuyhdistykseltä. Asiallisista kysymyksistä ei kukaan voi loukkaantua. Osapuolten tulisi keskustella keskenään ovatko he tärkeimpien asioiden suhteen samoilla linjoilla.

Myös välimatka on yksi tärkeä tekijä onnistuneessa sijoitussopimuksessa. Jos koira on sijoitettuna mahdollisesti jopa satojen kilometrien päähän, luovuttajan yhteydenpito koiraan vaikeutuu huomattavasti. Sen vuoksi monet kasvattajat eivät sijoitakaan koiria kuin lähiympäristöön. Itse pidän välimatkarajana 100 km, mutta mitä lähempänä sijoituskoirani asuvat sen paremmin pystyn tapaamaan niitä, olemaan aktiivisesti omistajien kanssa yhteydessä ja seuraamaan koiran kehitystä. Myös näyttelytrimmaukset ja näyttelyihin kuljettaminen onnistuvat huomattavasti helpommin, kun koira asuu "samoilla nurkilla".

On myös muistettava, että sijoitussopimuksessa on aina kaksi osapuolta. Heidän molempien on osattava joustaa ja tehdä myönnytyksiä. Tervettä pohjaa sijoitussopimukselle ei luo myöskään se, että toinen osapuoli vain vaatii ja toinen vain joustaa.

Mahdollisia ongelmatilanteita

Suomessa on sopimusvapaus, joka tarkoittaa että sopimusten tekeminen on vapaasti sovittavissa. Henkilö A saa sopia henkilö B:n kanssa esimerkiksi koiran sijoittamisesta vapaasti, kohtuusrajoitusten sekä Suomen lain rajoittamina. Suurimmat ongelmat ovat syntyneet kun sijoitussopimus on tehty vapaamuotoisesti, käyttämättä Suomen Kennelliiton sopimus pohjaa. Koiran sijoittaminen on juridisesti vaikea asia, sillä sen kaltaisia sopimustyyppisiä ei juurikaan tunneta muilla elämän alueilla. Tämän vuoksi mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi ei löydy lakia. Kiistat sijoitussopimuksista yleensä ratkaistaan puntaroimalla onko joku vaatimus toiselle osapuolelle kohtuuton. Juridisesti sijoitussopimus voidaan määritellä koiran kaupaksi lykkäävin ehdoin.

Onnistumisen edellytykset siis kasvavat, kun sijoitussopimuksen kummatkin osapuolet toimivat sijoitussopimuksen alkuperäinen tarkoitus mielessä pitäen, eivätkä halua ainoastaan ilmaista koiraa tai päästä eroon "yli-ikäisistä pennuista". Onnistuneet sijoitussopimukset on yleensä myös laadittu Suomen Kennelliiton sopimus pohjalle ja kaikista asioista on sovittu kirjallisesti. Suullisia sopimuksia kun on vaikea todistaa jos asioista tulee riitaa.

Kun kummatkin sopijaosapuolet ovat valmiita joustamaan, tekemään kompromisseja ja toimimaan koiran ja koko rodun parhaaksi ei ongelmia yleensä tule. Myös sosiaaliset taidot ja yhteistyökyky ovat taitoja, joita onnistuneen sijoitussopimuksen luomiseksi tarvitaan.

On muistettava, että riidoissa suurin kärsijä on useimmiten koira.

Vastaanottajan velvollisuudet

Vastaanottajan tehtävänä on ymmärtää millaisia velvollisuuksia sijoituskoiran ottaminen tuo tullessaan. Sijoituskoira ei ole suinkaan vain "ilmainen koira", vaan se on jopa vaativampi kuin tavallinen, kotikoiraksi hankittu kaveri. Ilmaista koiraa ei ole olemassakaan. Vaikka koiran saa kotiin ilmaiseksi tai ns. puoleen hintaan koirasta aiheutuvat kulut ovat sen kotiin tulon jälkeen samaa luokkaa kuin ostetunkin koiran.

Vastaanottajan tärkeimmät velvollisuudet sijoitussopimuksessa on ilmoittaa luovuttajalle nartun juoksuaikojen alkamisesta sekä pitää koira sellaisessa kunnossa, että luovuttajan on mahdollista viedä sitä näyttelyihin ja mahdollisesti tulevaisuudessa käyttää sitä jalostukseen.

Luovuttajan velvollisuudet

Luovuttajan tehtävänä on löytää sijoituskoiralle paras mahdollinen omistaja. Hänen on osattava kysyä vastaanottajalta juuri ne oikeat kysymykset joiden avulla selviää onko vastaanottaja selvillä mihin hän on ryhtymässä. Luovuttajan tulisi myös avoimesti kertoa mitä hän odottaa sijoitussopimukselta ja mitä se vaatii koiran vastaanottajalta.

Luovuttajan tulisi sopimuksen aikana myös muistaa, että vastaanottajan elämään saattaa kuulua muutakin kuin koiraharrastus. Sen takia hänen on ilmoitettava hyvissä ajoin milloin hän on aikeissa viedä koiraa näyttelyyn ja milloin narttu on tarkoitus astuttaa.

Myös riittävän kattavat hoito- ja ruokintaohjeet vähentävät "hoitovirheiden" syntyä. Ohjeet on annettava aina kirjallisesti.

Yksi tärkeimmistä luovuttajan velvollisuuksista on osata "irrottaa otteensa" koirasta ja olla käyttämättä sitä jalostukseen, jos se ei ole riittävän tasokas jalostuskoiraksi. On huomattavasti vaikeampaa jättää käyttämättä kuin käyttää koiraa jalostukseen. Luovuttajan tulisi jo sijoitussopimusta tehdessään varautua siihen, että sijoitettu pentu ei välttämättä täyty

kaikkia niitä korkeita vaatimuksia, joita hyvältä jalostuskoiralta vaaditaan, vaikka se olisi hoidettu juuri niin kuin luovuttaja on ohjeistanut.

Harkitse tarkkaan

Sijoituskoiran hankinta on yksi vaihtoehto, mutta kannattaa tarkoin miettiä onko se kannattavaa juuri sinun kannaltasi? Vaikka sijoituskoiran saa halvemmalla, ei se ole mikään hyvä syy lähteä mukaan tähän rumbaan, sillä koiran halvempi hinta tuo monin verroin vastuuta tullessaan.

Jos olet epävarma sijoituksesta, kannattaa ottaa Kennelliittoon tai vaikka rotujärjestöön yhteyttä ja kysellä mistä sijoitussopimuksessa on kyse, varsinkin jos sinusta tuntuu, että luovuttajan asettamat ehdot ovat kohtuuttomia.

Mieti myös tarkkaan oletko valmis tekemään vuosien yhteistyötä tuntemattoman ihmisen kanssa, sillä harvalla on onni tuntea sijoitukseen annetun koiran luovuttajaa tai vastaanottajaa etukäteen.

Lyhyt kertaus hyvän sijoitussopimuksen luomiseksi:

- Ole rehellinen ja avoin. Kerro omista toiveistasi, tavoitteistasi ja syistä miksi haluat sijoittaa/ottaa sijoitukseen koiran.
- Ole joustava ja ota huomioon myös toisen osapuolen toiveet sijoituskoiran suhteen.
- Käytä SKL:n sijoitussopimusta ja kirjoita kaikki paperille, älä sovi mistään suullisesti. Vain se, mikä on kirjattu ylös, pitää.
- Älä sijoita koiraa pitkän matkan päähän asuinpaikastasi, sillä aktiivinen yhteistyö sijoitusperheen kanssa on tärkeää.
- Ota vakuusmaksu, jolloin riski, että koiraa ei käytetäkään jalostukseen ei tunnu niin pahalle ja myös vain "ilmaisen koiran kyselijät" karsiutuvat joukosta pois.
- Solmiessasi sijoitussopimusta varaudu jo etukäteen siihen, että koiraa ei välttämättä tulla koskaan käyttämään jalostukseen.
- Muista: koiraharrastus on vain harrastus jonka tulisi olla mukavaa kaikille osapuolille, ketään riistämättä.
- Vastaanottajalla on sopimuksen tekovaiheessa sananvalta asiaan, eli hänen ei kannata allekirjoittaa sopimusta, jossa ehdoista ei ole sovittu häntä tyydyttävästi.
- Nykyinen sopimuslomakkeen hyväksymispäivä on 1.2.1995. Tätä ennen on ollut käytössä vuoden 1991 sijoituslomake, jota ei enää suositella käytettävän